

Oorlogsverhaal over Pater Alphons

Geschreven door Jacqueline Heck-van Haperen. Bewerking en lay-out: Michiel Praal

De voorgeschiedenis

Gerardus Aloysius Averdieck wordt op 6 februari 1899 geboren in Alphen aan den Rijn. In 1920 treedt hij toe in de orde van trappisten en wordt als pater Alphonsus Maria opgenomen in de gemeenschap van de Achelse Kluis op de Nederlands-Belgische grens. In 1940 wordt de demarcatielijn Nederland-België achter het klooster getrokken en wordt de gehele abdij tot Nederlands grondgebied gerekend. Vanaf 1 april 1941 is Pater Alphons lid van de Belgische Nationale Beweging, die onder andere gewapend verzet pleegt.

Pater Alphons

Het vermoeden dat de kloostergemeenschap schuilplaats biedt aan onderduikers (er zijn veel onderduikers in habijt vermomd, waaronder Joodse vluchtelingen en Engelse piloten) leidt ertoe dat op 14 januari 1943 de Gestapo verordonneert dat de abdij wordt opgeheven. Alle goederen worden geconfisqueerd en het klooster wordt leeggeplunderd. Alleen de bibliotheek en studiezalen worden ontzien. De 120 monniken moeten direct vertrekken en hun toevlucht elders zoeken.

Naar Roosendaal

Pater Alphons verhuist op 11 juli 1942 zogenaamd om gezondheidsredenen naar het klooster Mariadal van de zusters Franciscanessen in Roosendaal (*foto onder*).

Vanuit Roosendaal brengt hij individuele en in groepjes opererende verzetsmensen, zoals mijn ouders, onder bij de Roosendaalse afdeling van de Landelijke Organisatie voor Hulp aan Onderduikers (1943), waarvan pater Alphons - samen met buurtgenoot Jan Maas - de leiding heeft. De L.O.- beweging ontstaat in Oost-Nederland en verbreidt zich o.a. via Den Haag naar Noord-Brabant, waaronder Roosendaal.

Mijn vader

Mijn vader *Adrianus Antonius van Haperen* heeft o.a. contact met koerierster mevrouw Riet Koert-Lipman uit Den Haag, die onderduikers naar Roosendaal begeleidt, waar ze aankomen op het station en van daaruit worden ondergebracht in de buitengebieden. Via routes door België en Frankrijk worden vluchtelingen verder begeleid naar Zwitserland en Spanje.

Legitimatie L.O. van Adrianus van Haperen

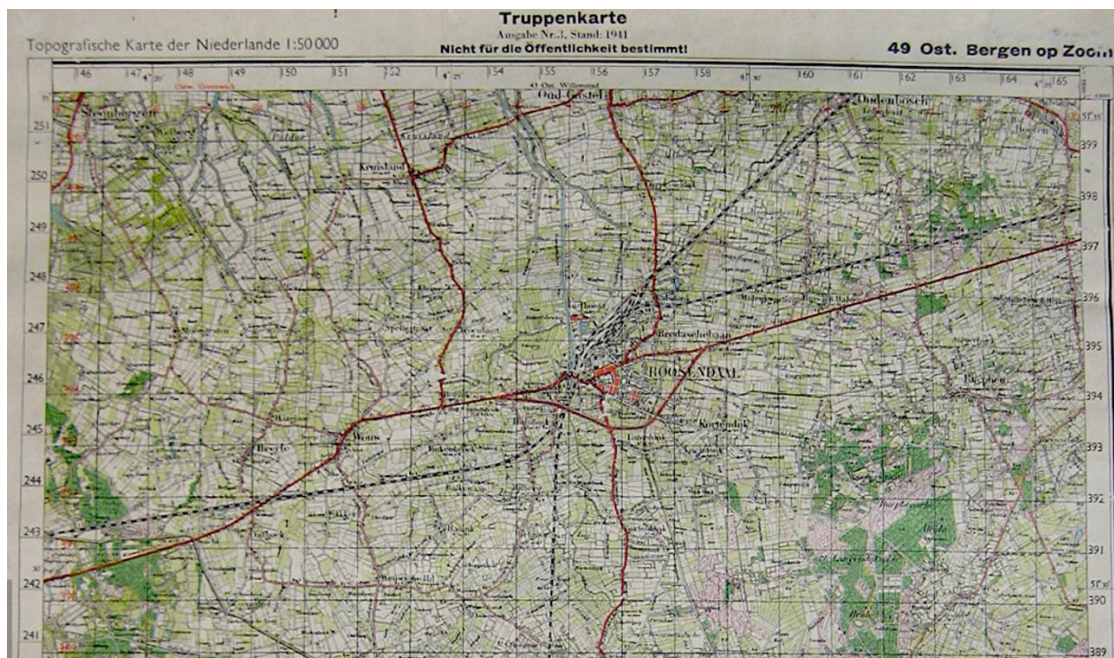
Mijn ouders mogen Pater Alphons graag. Ze vinden hem een oprecht persoon. "Pater Alphons", zo vertelde mijn moeder, "maakte plannen met mijn ouders om na de oorlog een vakantiekolonie voor kinderen op te richten in Frankrijk". Lachend zij ze tegen mij: "Dan waren jullie 'Fransmannekes' geweest!"

Nationale en internationale contacten

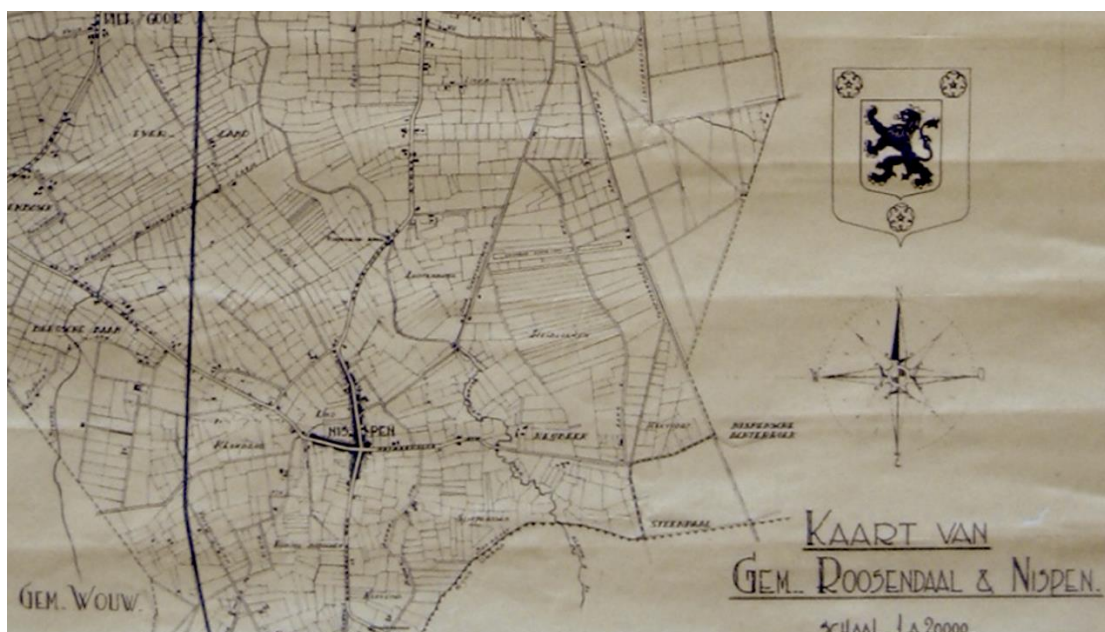
Pater Alphons heeft contacten in heel Nederland, zoals in Den Haag, Rotterdam en Oost-Nederland, maar ook internationaal. Bijvoorbeeld met het Bureau Inlichtingen in Londen voor door de L.O. verstrekte informatie uit het hele land, en in Frankrijk met de voorbereiding van de invasie in Normandië. In België had hij contact met de 'Witte Brigade' voor het overbrengen van gestrande piloten.

Landkaarten

Hij voorziet de geallieerden ook van informatie met originele Duitse legerkaarten en andere kaarten van het gebied.

'Nicht für die Öffentlichkeit bestimmt', gedeelte van Truppenkarte 1941 van de Duitse legerstaf, 49 Ost. Bergen op Zoom; Roosendaal met Nederlandse én Belgische coördinaten! (archief Luud en Jacqueline Heck)

Gedeelte van gedetailleerde kaart van de gemeente Roosendaal 1943, getekend door J.Key, werkzaam bij Openbare Werken in Roosendaal (archief Luud en Jacqueline Heck).

Ontsnappingslijnen

Vluchtelingen en andere onderduikers overspoelen het West-Brabantse grensgebied. Pater Alphons werkt nauw samen met onderwijzers, priesters en ambtenaren ten behoeve van de ontsnappingslijnen voor Engelse piloten. Hij is ook actief voor Engelandvaarders, ondergedoken Franse krijgsgevangenen, en Joodse vluchtelingen. Hij helpt ze om uit bezet Nederland te vluchten: via België, Frankrijk, Zwitserland, Spanje, Portugal naar Engeland.

Organisatie

Daniël de Waard houdt de organisatie-administratie bij en *Jos Gielen* (later hoogleraar pedagogiek aan de Radboud Universiteit te Nijmegen en Minister van Onderwijs) is belast met de inzet van verzetsmensen en gidsen en met de vervanging als ze onverhoopt uitvielen bij de Nood-Brabantse ontsnappingslijnen.

Over de onderlinge contacten vertelde mijn vader mij: "Alleen het hoognodige werd verteld, want wat men niet weet kan niet verraden worden". Hierdoor is er weinig informatie bekend hoe de zaken onderling precies werden gecommuniceerd.

Veel priesters, kloosterlingen, onderwijzers, ambtenaren en militairen hielpen mee bij de organisatie van de 'escape-lines'. Zij bezaten de organisatorische kennis, de vaardigheden en de bekwaamheid om met hulp van ondersteunende burgers omvangrijke ondergrondse netwerken en vluchtroutes te realiseren. Zonder hun medewerking en hulp was dit nooit gelukt. Namen noemden ze niet en wilden die onder het motto: 'Soldaten zijn te tellen, verzetsmensen niet' ook niet weten.

Onderduikadressen

Er zijn veilige onderduikadressen nodig. En er is dringend behoefte aan bonkaarten, want de onderduikers en vluchtelingen moeten gevoed en gekleed worden. En ze moeten voorzien worden van valse persoonsbewijzen (Ausweiss) en stempels. Medische hulp en medicijnen dienen gewaarborgd te zijn. Treinbiljetten, vreemde valuta, zoals Belgische franken, Franse franken, Spaanse pesétas enz. vergen de nodige financiering. Hiervoor wordt een omvangrijke geheime internationale infrastructuur opgezet.

Englandspiel

Het verzetswerk is zeer risicovol. Niet alleen lagen er criminelen en smokkelaars op de loer, maar ook spionnen voor de Duitse Sicherheitsdienst (SD). Deze werden 'V-mannen' d.w.z. Vertrauensmänner, (verraders) genoemd. Zij probeerden voortdurend in de verzetsorganisaties te infiltreren. Verraders, zoals Anton van der Waals, spelen een hoofdrol in het Englandspiel.

Arrestaties

Vanuit de informatie die de Duitsers kregen vanuit het Englandspiel werden voortdurend verzetsmensen worden aangehouden en terecht gesteld. Wat zijn hiervan de gevolgen voor het verzet in Brabant:

- De belangrijke (naar de oprichter vernoemde) *'Niftrik'-lijn* -een vluchtroute vanuit Putte via België, Frankrijk naar Zwitserland met de organiserende verzetsgroep *'Dienst Wim'*- wordt door infiltraties van V-mannen, verraden.
- Er vinden talloze arrestaties plaats onder de verzetsgroepen van de O.D. (Orde Dienst), in België, West-Brabant en met name in de stad Bergen op Zoom
- *Piet Mathijssen* van de *'Dienst Wim'* van de O.D.-West-Brabant, provincie Antwerpen en Brussel, wordt door de Duitsers opgepakt in zijn huis in de Sint Josephwijk in Roosendaal. Hij wordt ter dood veroordeeld en als *'Nacht und Nebel Gefangene'* opgesloten. Dit is een speciale strafklasse in opdracht van Adolf Hitler om verzetsmensen spoorloos te laten verdwijnen. Gelukkig overleeft Piet het en ook een *'Dodemars'* (een omvangrijke verplaatsing van uitgemergelde gevangenen). Piet heeft mij zijn traumatische oorlogsbelevissen persoonlijk verteld. Hij is in 2019 op 93-jarige leeftijd overleden.
- Een keten van verzetsmensen tot diep in Frankrijk wordt vermoord.
- De zender van radiotelegrafist en Engelandvaarder *Sjef Adriaansen* in een boerderij in de omgeving van Hoeven wordt uitgepeild. Er volgt een golf van arrestaties. Adriaansen wordt samen met nog een aantal verzetsmensen op de Fusilladeplaats in Kamp Vught vermoord.

Herdenkingsmonument op de Fusilladeplaats van Kamp Vught

Arrestatie Pater Alphons

Om niet verrast te worden door de Duitsers heeft Pater Alphons met de leken-portierster afgesproken dat als er mensen bij het klooster aanbellen om de pater te spreken, zij moest zeggen, dat Pater Alphons voor onbepaalde tijd afwezig was.

Maar op 19 juli 1944 gaat het mis als er wordt aangebeld: niet de leken-portierster maar een kloosterzuster doet de deur open. Zij weet kennelijk niet van de afspraak om te zeggen dat

de pater voor onbepaalde tijd afwezig is. De bezoekers vragen naar Pater Alphons en nietsvermoedend zegt de zuster dat zij de pater zal roepen. Het blijken mensen van de Sicherheits Dienst (SD) te zijn. Ze arresteren de pater op staande voet. Hij wordt afgevoerd naar het 'Oranje Hotel', de strafgevangenis in Scheveningen. Bij verhoren wordt hij mishandeld en gemarteld. Maar Pater Alphons slaat desondanks niet door: hij noemt geen enkele naam van andere verzetsmensen.

Fusillade

Op 11 augustus 1944 om 21.00 uur wordt Pater Alphons met 21 andere verzetsstrijders in Kamp Vught gefusilleerd. Hij is 45 jaar geworden.

Stolperstein voor Klooster Mariadal in Roosendaal ter nagedachtenis van Pater Alphons: Gerardus Aloysius Averdieck

Epiloog

Janus Jongmans wordt de nieuwe leider van de verzetsgroep 'L.O.-groep Roosendaal'. In deze verzetsgroep waren ook mijn ouders (*foto hieronder*) actief.

Trouwfoto gemaakt op 2 juni 1942 van mijn ouders Janus en Toos van Haperen-Haast

Mijn ouders en anderen zouden dankzij het tot aan zijn dood toe zwijgen van Pater Alphons, de oorlog overleven. Zonder zijn heldhaftige volharding geen namen van verzetsmensen te noemen, zouden mijn broers en ik, mijn kinderen Sigrid Heck (getrouwd met Heiman Wertheim) en Luud Heck jr. (getrouwd met Anouk Cartrysse), en onze kleinkinderen er niet geweest zijn...

Jacqueline Heck-van Haperen